

## بررسی نقش تقسیمات کشوری در توسعه ناحیه‌ای

### (مطالعه موردی: شهرستانهای بوانات و خرم بید)

دکتر زهرا احمدی پور<sup>۱</sup> - استاد جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس  
حسن جعفرزاده - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس  
دکتر مهدی پورطاهری - دانشیار جغرافیا، دانشگاه تربیت مدرس  
مهدی کریمی - دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۱۱/۲۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۵/۱۰

#### چکیده

سازماندهی سیاسی فضای هر کشور در قالب تقسیمات کشوری به اجرا در می‌آید. در واقع تقسیم‌بندی سیاسی-اداری در هر کشوری، اساسی برای سازماندهی سیاسی و اداره آن کشور است. سیستم تقسیمات بهینه و کارآمد، عاملی مهم در افزایش کارایی سیستم مدیریت سیاسی فضا در کل کشور است. با توجه به اینکه مدیریت سیاسی فضای یک کشور از طریق تقسیمات اداری-سیاسی صورت می‌گیرد، سیستم تقسیمات کشوری بهینه که اساس برنامه‌ریزی‌ها را در سطوح ناحیه‌ای و ملی تشکیل می‌دهد می‌تواند موجب کاهش نابرابری‌ها و توسعه متوازن همه نواحی یک کشور شود. بنابراین کارآمدی آن زمانی محقق خواهد شد که بتواند بستر مناسبی را برای رشد و توسعه متوازن همه نواحی فراهم نماید.

سوال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا تقسیمات کشوری منجر به توسعه شهرستانهای بوانات و خرم بید شده است؟ روش انجام تحقیق توصیفی - تحلیلی بوده و به صورت طرح ماقبل و مابعد یا پانل گذشته‌نگر می‌باشد و بنابراین شاخصهای توسعه در ارتباط با عوامل تقسیمات کشوری در دو دوره زمانی قبل و بعد از ایجاد شهرستان مورد مقایسه قرار گرفته است.

نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که اگرچه ارتقای سطح سیاسی و تشکیل شهرستان در سطح پایین و بیشتر به صورت تراکم‌زدایی و بیشتر به لحاظ اداری و در سطح پایین مالی و سیاسی بوده است، اما همین میزان هم

نتایج مثبتی داشته و منجر به توسعه شهرستان‌های شکل گرفته شده است. لازم به ذکر است که اصولاً نمی‌توان گفت ارتقای سطح سیاسی در همه نواحی راه حل توسعه است. ارتقای سطوح سیاسی در مناطقی می‌تواند منجر به توسعه شود که اولاً آن منطقه پتانسیل‌ها و استعدادهای لازم را جهت ارتقا داشته باشد و ثانیاً ارتقای سطوح سیاسی مبتنی بر تمرکززدایی و قوی‌تر ساختن واحدها از طریق اعطای قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی به آنها در جهت رفع نیازها، ایفای یک نقش مهمتر و توسعه آنها باشد.

واژه‌های کلیدی: تقسیمات کشوری، توسعه، تمرکززدایی، بوانات، خرم بید.

#### ۱- مقدمه

جغرافیا از حیث بنیادی علم فضاشناسی و از حیث کاربردی علم فضاسازی است. بنابراین شناخت ماهیت، ساختار، کارکردها، قوانین، روندها و فرآیندهای فضایی از سویی و نیز سازماندهی فضا و پدیده‌های فضایی، آمایش فضا، برنامه‌ریزی‌های مکانی- فضایی، مکان‌یابی پدیده‌های فضایی از سوی دیگر موضوع علم جغرافیا می‌باشد (Hafeznia and Others, 2009: 77). در این راستا نقش ویژه جغرافیای سیاسی، سازماندهی سیاسی فضا در سطوح محلی، ملی و منطقه‌ای است. سازماندهی سیاسی فضای هر کشور در قالب تقسیمات کشوری به اجرا در می‌آید. در واقع تقسیم‌بندی اداری- سرزمینی در هر کشوری، اساسی برای سازماندهی سیاسی و اداره آن کشور است. سیستم تقسیمات بهینه و کارآمد یک عاملی مهم در افزایش کارایی سیستم مدیریت سیاسی فضا در کل کشور است (Tumanyan, 2004: 21). از مهمترین اهداف مدیریت سیاسی فضا، ایجاد یک توسعه متوازن در سطح سرزمین است؛ توسعه‌ای که از طریق ارائه بهینه خدمات در سطح سرزمین، باعث کاهش نابرابری‌ها و ایجاد یک عدالت فضایی در سطح سرزمین شود. مدیریت سیاسی فضای یک کشور از طریق تقسیمات اداری- سیاسی صورت می‌گیرد؛ از این‌رو تقسیمات کشوری از مهمترین مسائلی است که به‌منظور هرگونه برنامه‌ریزی‌های مدیریتی در سطح کشور و یا نواحی به‌منظور کاهش نابرابری‌ها و توسعه متوازن همه نواحی یک کشور صورت می‌گیرد و کارآمدی آن زمانی محقق خواهد شد که بتواند بستر مناسبی را برای رشد و توسعه متوازن همه نواحی فراهم نماید که این امر در صورت وجود ظرفیت‌های قانونی، دستیابی به توسعه محلی از طریق

تقسیمات سیاسی بهینه امکان‌پذیر خواهد بود (Ahmadipour and Ghanbari, 2008: 45). بنابراین کارکردهای سیاسی و غیرسیاسی واحدهای تقسیماتی یک کشور ایجاب می‌کند که به‌منظور بهینه‌سازی و ارتقای سطح کارکردهای آن در چارچوب کشور، سازمان و ساختار مناسب تقسیماتی ترتیب داده شود تا این واحدها به‌صورت مجموعه‌ای هماهنگ و در جهت اهداف محلی و ملی نظام سیاسی به وظایف خود عمل کنند (Hafeznia, 2002: 271). در واقع مدیریت یک کشور نیازمند یک سیستم اداری - سرزمینی قوی می‌باشد که از طریق آن بتوان بر روی کل افراد جامعه نظارت داشت و برنامه‌های توسعه را در ابعاد گوناگون، در قالب این سیستم بر روی نواحی مختلف کشور اجرا کرد (Creanga, 2001: 1). به‌منظور رسیدن به یک وضعیت مطلوب در امر تقسیمات کشوری، می‌توان اصلاحات و تغییراتی را در این تقسیمات به‌وجود آورد. در این تغییرات اعم از ارتقای سطح سیاسی، الحاق و انتزاع، تغییر محدوده‌ها و مرزها و... سعی بر این است تا بر اساس ضوابط و معیارهای مشخص، تقسیمات جدیدی ایجاد شود که مبتنی بر نیازهای در حال رشد نواحی و به‌منظور از بین بردن نواقص تقسیمات قبلی باشد و زمینه‌ای را برای برنامه‌ریزی‌های آینده فراهم آورد. از طرف دیگر تعیین درجه توسعه‌یافتگی مناطق مختلف که بتواند چارچوب مؤثری برای توزیع متعادل جمعیت، فعالیت‌ها و کارکردها در سطوح مختلف باشد، در برنامه‌ریزی‌ها ضروری است (Ziari, 2010: 181). در نهایت می‌توان گفت که هرگونه تغییر در تقسیمات کشوری ارتباط مستقیمی با رشد و توسعه نواحی دارد.

استان فارس از جمله استان‌هایی بوده است که بیشترین تغییرات را در تقسیمات سیاسی خود داشته است؛ به‌طوری که تعداد شهرستان‌های آن از ۴ شهرستان در سال ۱۳۱۶ به ۲۹ شهرستان در سال ۱۳۹۰ رسیده است (Administrative division's office). از طرف دیگر شهرستان‌های استان در دوره‌های متفاوت در زمینه‌های مختلف دارای تفاوت‌های توسعه بوده‌اند (Ziari, 2003: 23). مطابق قانون تقسیمات کشوری و وظایف فرمانداران و بخشداران مصوب ۱۶ آبان ماه ۱۳۱۶، کشور ایران به ۶ استان و ۵۰ شهرستان تقسیم شد که شهرستان آباده به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان جنوب تشکیل گردید (Ghanbari, 2008: 125). با

گذشت زمان شهرستان بوانات در سال ۱۳۷۴ و شهرستان خرم بید در سال ۱۳۷۶ از شهرستان آباده منتزع و به‌عنوان شهرستان‌های جدید استان فارس معرفی شدند (Ibid: 168). از اهداف مهم ایجاد این شهرستانها، رشد و توسعه بیشتر این نواحی بوده است؛ بنابراین با توجه به اینکه یکی از هدف‌های اصلی سازماندهی سیاسی فضا و بعد اجرایی آن یعنی تقسیمات کشوری، توسعه متوازن همه نواحی و رفع نابرابری‌ها و به‌طور کلی ایجاد عدالت فضایی است. سوال اصلی تحقیق حاضر این است که آیا تقسیمات کشوری توانسته است به توسعه شهرستان‌های بوانات و خرم بید منجر شود؟ به‌عبارت دیگر رابطه تغییرات تقسیمات کشوری با نحوه توسعه در شهرستان‌های بوانات، خرم بید مورد بررسی قرار می‌گیرد.

## ۲- روش تحقیق

با توجه به موضوع پژوهش حاضر، سوال اصلی این است که آیا تقسیمات کشوری و تغییرات در توسعه شهرستان‌های بوانات و خرم بید مؤثر بوده است؟ به این منظور ابتدا با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای و همچنین منابع اینترنتی به جستجوی ادبیات نظری تحقیق و مبانی چگونگی نقش سازماندهی سیاسی فضا و به موازات آن تقسیمات کشوری در توسعه مناطق پرداخته شده، سپس در جمع‌آوری آمار و اطلاعات مورد نیاز به‌صورت پرسشنامه و با مراجعه به محدوده مطالعاتی مورد نظر و سازمانها و مراکز اداری مربوطه، از روش میدانی استفاده کرده و در نهایت با روش توصیفی - تحلیلی نتیجه‌گیری نهایی انجام شده است.

## جامعه نمونه

جامعه نمونه تحقیق شامل دو گروه شهروندان و کارشناسان دستگاههای اجرایی بوده‌اند. با توجه به موضوع تحقیق و بررسی نقش تقسیمات کشوری در توسعه شهرستانها، مراکز شهرستان یعنی خرم بید و بوانات که بیشترین تأثیر را از تغییرات تقسیمات کشوری می‌پذیرند به‌عنوان نمونه انتخاب شده‌اند. در این دو مرکز، برای جمع‌آوری اطلاعات، ۶۰ مدیر اجرایی (شامل فرمانداران، بخشداران، کارشناسان تقسیمات کشوری و...) و در بخش شهروندان نیز ۲۴۰ نفر به روش تصادفی انتخاب، مورد پرسش قرار گرفته و اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردید.

به منظور عملیاتی نمودن متغیرها از ۲۴ گویه در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی به شرح جدول شماره ۱ استفاده شده است.

جدول شماره ۱: گویه‌های توسعه متناظر با تقسیمات کشوری

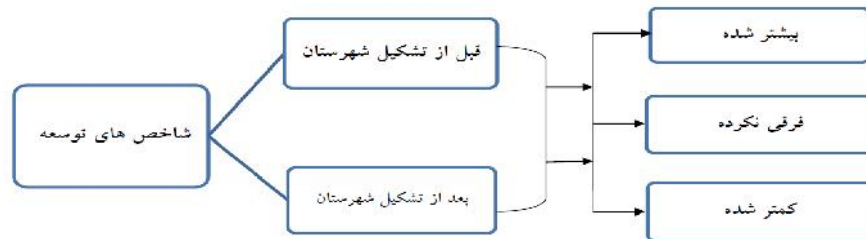
مصادیق	گویه‌های مرتبط با تقسیمات کشوری
آب- برق- گاز- جاده و...	میزان ارائه خدمات در بخش‌های مختلف
خدمات شهرداری، پست، بانک و...	میزان سهولت دسترسی به خدمات اداری
ادارات مختلف مانند فرمانداری، شهرداری و سازمانها	میزان کیفیت ارائه خدمات در بخش‌های مختلف
دسترسی به فرمانداری، بخشداری، شهرداری	میزان فاصله دسترسی به خدمات دولتی و ادارات
سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی، خدماتی، عمرانی و...	میزان سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف در سطح شهرستان
تولیدات زراعی، صنعتی، معادن و...	میزان بهره‌برداری از منابع محلی و تولیدات محلی
احداث جاده، سد، کارخانجات و...	میزان اجرای پروژه‌های عمرانی
برنامه آمایش سرزمین، طرح‌های توسعه شهری و روستایی مثل طرح‌های جامع و هادی و...	میزان تحقق و اجرای برنامه‌های توسعه
اعتبارات بخش‌های خدماتی، زیربنایی، کشاورزی و صنعتی...	میزان اعتبارات اختصاص یافته به شهرستان
بخش‌های مختلف خدماتی، صنعتی، رفاهی و...	میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف
جهت پرداخت هزینه‌های ضروری زندگی (از قبیل غذا، پوشاک، مسکن و...	میزان درآمد ساکنان
در بخش‌های مختلف (از قبیل فعالیت‌های خدماتی، صنعتی و کشاورزی و...	میزان اشتغال ساکنان در بخش‌های مختلف
رفت و آمد، مسافرت، وسایل حمل و نقل و...	جریان ارتباطات در سطح ناحیه
حضور در جلسات شوراها و همکاری با آنان، پذیرش مسئولیت‌های محلی، پیگیری امور و...	میزان مشارکت ساکنان در امور محلی
مشارکت جهت سرشماری‌ها، طرح‌های عمرانی، طرح‌های توسعه شهری	میزان مشارکت ساکنین با سازمان‌های اجرایی جهت اجرای برنامه‌ها
شرکت در انتخابات مختلف، تلاش برای احراز پست‌های سیاسی مثل شوراهای شهر، عضویت در احزاب سیاسی و...	میزان مشارکت سیاسی مردم
دیدارهای مردمی، حضور در بین مردم و...	میزان ارتباط مردم با سازمان‌های دولتی
فرمانداری، شهرداری، بخشداری	میزان اعتماد ساکنین به سازمان‌های دولتی
(استان یا پایتخت). جهت انجام فعالیت‌های اداری	میزان مراجعات به مرکز
تداخلات بین شهرداری، بخشداری و فرمانداری	میزان موازی‌کاری و تداخل وظایف بین دستگاه‌های اداری
دخالت و تصمیم‌گیری فرمانداری، بخشداری، شهرداری و... در برنامه‌ریزی‌های محلی...	میزان دخالت و تصمیم‌گیری نهادهای محلی در برنامه‌ریزی‌های محلی
عملکرد دستگاه‌های اجرایی مثل فرمانداری، بخشداری و...	عملکرد سازمان‌های دولتی محلی
روستا به شهر	میزان مهاجرت
رقابت جهت ارتقای سطح سیاسی	میزان رقابت‌های مکانی و سیاسی در سطح شهرستان

تجزیه و تحلیل داده با توجه به نوع اطلاعات، در دو بخش صورت گرفته است:

**الف:** تجزیه و تحلیل داده‌های توصیفی شاخص‌های توسعه در دو دوره زمانی قبل و بعد از تشکیل شهرستان با توجه به آمار سرشماری‌ها؛

**ب:** تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه. به منظور آزمون فرضیه تحقیق از آزمون  $t$  تک‌نمونه‌ای استفاده شده است.

تحقیق حاضر به شیوه طرح ماقبل و مابعد یا پانل گذشته‌نگر بوده و بنابراین شاخصهای توسعه در ارتباط با تقسیمات کشوری در دو دوره زمانی قبل و بعد از ایجاد شهرستان مورد مقایسه قرار گرفته است. شکل شماره ۱ شیوه انجام تحقیق را نشان می‌دهد:



شکل شماره ۱: شیوه انجام تحقیق

### ۳- مبانی نظری

#### ۳-۱- تقسیمات کشوری

فرآیند سازماندهی سیاسی فضای هر کشور در قالب نظام تقسیمات کشوری به اجرا در می‌آید. نظام تقسیمات کشوری بستر شکل‌یابی مدیریت سرزمینی و تشکیلات اداری، تقسیم سرزمین به واحدهای کوچک‌تر اداری و اختیارات نسبی نظام‌های اداری است. در واقع تقسیمات کشوری، ساختار اداری- سیاسی و سرزمینی یک کشور به صورت سلسله مراتبی است که از طریق تقسیم سرزمین به واحدهای کوچکتر همراه با سیستم دولت محلی ویژه شکل می‌گیرد. کارکرد تقسیمات کشوری که مورد توجه تمام نظام‌های سیاسی می‌باشد، تسهیل در ارائه خدمات و امکانات برای مناطق مختلف یک کشور و همچنین تسهیل حاکمیت دولت تا

پایین‌ترین سطح سیاسی در کشور است (Ahmadipour and Mansourian, 2006: 63). همچنین نظام تقسیمات کشوری تشکیل‌دهنده واحدهای حکومت محلی در محدوده‌های سیاسی واحدهای برنامه‌ریزی هستند و توسعه ملی بر مبنای واحدهای فضایی تقسیمات کشوری استوار است (Ahmadipour and Others, 2010: 17). از نقطه نظر فضایی و جغرافیایی، سازمان اداری- سیاسی سرزمین و مسائل تقسیماتی مربوط به آن در دو سطح مطرح می‌باشد: ۱- مدیریت و اداره نقاط سکونتگاهی مانند روستاها و شهرها؛ ۲- مدیریت و اداره محدوده‌ها و سطوح سیاسی - اداری مثل بخش‌ها و شهرستانها. شرط ضروری به‌منظور عملکرد موفق و مؤثر این مدیریت، ایجاد و تنظیم پیوندها و حلقه‌های ارتباطی میان سطوح مختلف می‌باشد (Hadju, 1987: 25).

به‌منظور رسیدن به یک تقسیمات بهینه و همچنین پاسخگویی به نیازهای در حال رشد در سطح ناحیه، می‌توان اصلاحات و تغییراتی را در این تقسیمات به‌وجود آورد. اصلاحات اداری- سرزمینی، سیاست‌ها و شیوه‌های جدید سازماندهی مجدد تعداد واحدها و سطوح دولت است که به‌منظور اداره بهتر تقسیمات و تشکیلات سرزمین طراحی می‌شود (Ferrazzi, 2007: 5). همچنین این اصلاحات با اصلاحات نهادهای اجرایی اداره امور محلی نیز همراه است (Reiljan, 2010: 5). دو شکل اصلاحات تقسیمات سرزمینی عبارتند از: ۱- به‌هم‌پیوستگی و ترکیب واحدهای اداری- سیاسی؛ ۲- انتزاع و کوچک شدن واحدهای اداری- سیاسی است. به‌طور کلی یک الگو و دستورالعمل ثابت جهت تعیین محدوده واحدها وجود ندارد و تقسیم سرزمین در کشورهای مختلف و با توجه به شرایط جغرافیایی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و... از الگوهای متعددی پیروی می‌کند از مهمترین اصلاحات تقسیمات کشوری، ارتقای سطوح سیاسی واحدهای تقسیمات کشوری است. ارتقای سطح سیاسی ارتقاء و ترفیع یک واحد سیاسی از سطح سیاسی پایین‌تر به سطح سیاسی بالاتر را ارتقای سطح سیاسی می‌باشد که باعث افزایش قدرت و اختیارات واحد مربوطه در امر سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری می‌شود (Swainiewicz, 2010: 3).

### ۲-۳- توسعه

مایکل تودارو توسعه را جریانی چند بعدی می‌داند که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است (Todaro, 1999: 135). توسعه به‌عنوان فرایندی چندبعدی، که همه ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را پوشش می‌دهد، نشان دهنده یک حالت است؛ یعنی شرایطی که جامعه به‌طور کیفی از امکانات کمی خویش، در جهت آرمانی که برای خودش قائل است، به‌طور همه‌جانبه استفاده می‌کند. توسعه اصولاً شامل تغییرات بنیادی در ساختارهای سازمانها، جوامع و مدیریت‌ها و به همان نحو تغییرات در دیدگاه مردم و در برخی موارد سنت‌ها و عقاید نیز هست (Streen, 1999: 56). شناخت و سنجش توسعه در اصل نگرشی عمیق در ابعاد مختلف آن است و سنجشی است از تغییر و تحولاتی که در این ابعاد پدید می‌آید. در واقع توسعه هر جامعه، توسعه خرده نظام‌های آن جامعه است. بر این اساس توسعه در معنای کلی، به تحول در چهار زیرمجموعه اشاره دارد که عبارتند از: ۱- توسعه اجتماعی؛ ۲- توسعه اقتصادی؛ ۳- توسعه سیاسی؛ ۴- توسعه فرهنگی (Azkia, 2001: 18). یکی از اهداف مهم تقسیمات کشوری کمک به برقرار رشد و توسعه همه مناطق یک کشور در قالب توسعه ناحیه‌ای است. توسعه ناحیه‌ای به‌عنوان یک سیاست جدید برای حل مشکلات جوامع مناطق پیرامونی و محروم (Polese, 2002: 12). تلاش می‌کند که بهترین شرایط و امکانات را برای توسعه جامع همه نواحی فراهم آورده و تفاوت‌های کیفیت زندگی بین ناحیه‌ای و درون ناحیه‌ای را به حداقل برساند یا از میان بردارد (Hosseinzadeh delir, 2005: 79). به‌عبارت دیگر توسعه ناحیه‌ای فرآیند رشد و تغییرات ساختاری در درون ناحیه، شامل جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی است که هدف آن افزایش سطح زندگی جوامع درون ناحیه می‌باشد (Popesco, 2008: 8).

### ۳-۳- تقسیمات کشوری و توسعه

یکی از موضوعات مهم در مبحث مدیریت سرزمین، ایجاد یک توسعه متوازن در سطح



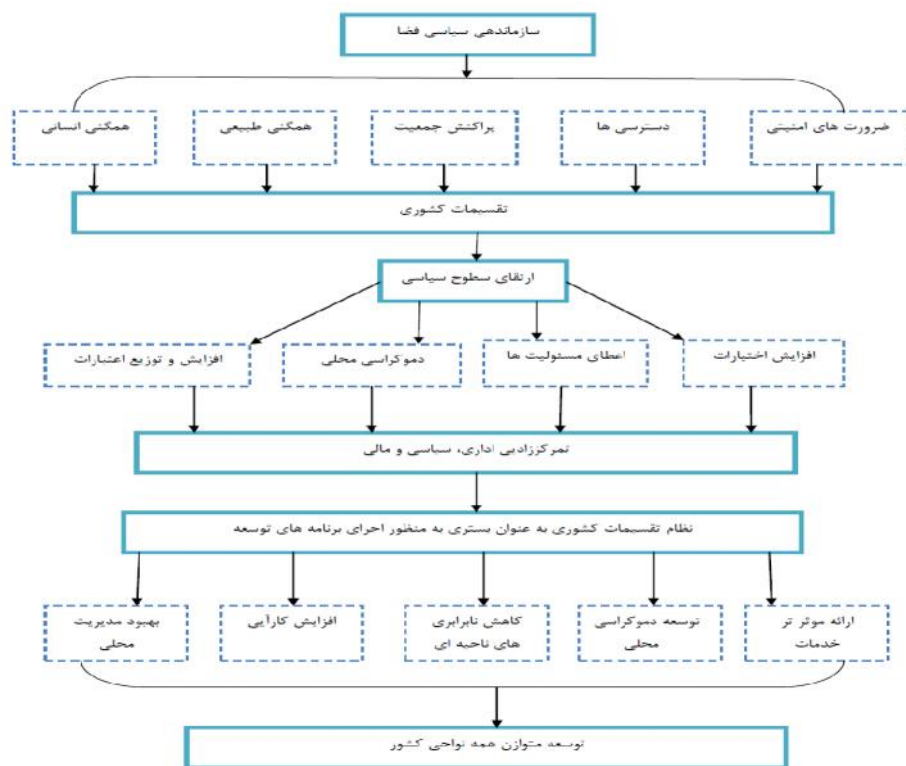
سرزمین است. به طور کلی توسعه در قالب تقسیمات کشوری و ارتقای سطوح تقسیماتی در چارچوب فرآیند تمرکززدایی صورت می‌گیرد. در واقع نظام سیاسی- اداری می‌تواند کشور را به سمت و سوی توسعه‌ای پایدار سوق دهد، نظامی است که با تحقق بخشیدن به سیاست‌های تمرکززدایی، اختیارات مشخص و نسبی به استان‌ها واگذار نموده تا بتوانند در امور مربوط به محل خویش، فارغ از دخالت مستقیم دولت مرکزی، تصمیم‌گیرنده و مجری باشند (Etaat and Mousavi, 2008: 71). تلاش برای اصلاح و بهبود سیستم تقسیمات اداری- سرزمینی به منظور توسعه از سیاست تمرکززدایی ناشی می‌شود که در آن ساکنان محلی علاقمند به مشارکت در مدیریت امور محلی هستند (Creagna, 2001: 3). تمرکززدایی عبارت است از انتقال یا واگذاری قدرت و اختیارات برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری یا مدیریت از دولت مرکزی یا کارگزاری‌های وابسته به آن به سازمانهای میدانی، واحدهای تابعه دولت، شرکت‌های عمومی نیمه مستقل، مقامات محلی، مقامات اجرایی یا سازمان‌های غیردولتی (Shabircheema and Rondinelly, 1994: 15). سیاست‌های تمرکززدایی در مدیریت سیاسی فضا، نقش بسیار مهم و کارآمد دارد؛ به طوری که تغییر سطوح مدیریت سیاسی فضا به وسیله اعمال تغییرات در تقسیمات سیاسی فضا و اعطای یک نقش مهمتر و قدرت بیشتر به واحدهای سیاسی- اداری به تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها در بعد ملی و محلی و پیوند میان منافع ملی و محلی کمک کرده و سیاست‌های عمومی و ملی را در سطح نواحی به اجرا در می‌آورد. از مهمترین کارکردهای تقسیمات کشوری که می‌تواند نقش مهمی را در تمرکززدایی ایفا نماید، ارتقای سطوح سیاسی واحدهای تقسیمات کشوری بر اساس پتانسیل‌ها و نیازهای نواحی مختلف است. ارتقای سطوح سیاسی و ارتقای مدیریت سیاسی فضا مبین کاهش دخالت دولت مرکزی و معرف نقش‌آفرینی دولت‌های محلی در اداره امور محلی است. توسعه در قالب ارتقای سطح سیاسی در صورتی تحقق پیدا می‌کند که در درجه اول، آن ناحیه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های لازم را جهت ارتقاء داشته باشد و در درجه دوم، ارتقای سطوح سیاسی مبتنی بر نیازهای جامعه و در راستای تمرکززدایی باشد. تمرکززدایی که هدف هر نوع تقسیمات کشوری است از طریق افزایش اختیارات و قدرت تصمیم‌گیری، افزایش اعتبارات، اعطای مسئولیت‌ها و دموکراسی

محلی به‌عنوان بستر و مکانیزمی می‌تواند زمینه‌های تحقق توسعه را فراهم آورد. تغییراتی که در سیستم تغییرات کشوری صورت می‌گیرد بر کارکردهای یک شهر و در نتیجه بر جایگاه یک شهر در سیستم سلسله مراتبی سکونتگاهها تأثیر بسزایی دارد (Wilk, 2004: 1). در واقع با ارتقای سیاسی یک شهر در یک سیستم سلسله مراتبی، نقش‌ها و قدرت اداری- خدماتی گسترده‌تری به آن شهر اعطا می‌شود که این امر در ایفای نقشهای گسترده‌تر و جدیدتر یک شهر تأثیر می‌گذارد. با افزایش قدرت اداری و اعطای اختیارات و مسئولیت‌های گسترده‌تر به یک شهر از طریق ارتقای سطح سیاسی آن، دولت محلی زمینه فعالیت بسیاری از شرکت‌ها و مؤسسات خدماتی و تولیدی را به آن واحد فراهم می‌کند. با انتقال شرکت‌ها و مؤسسات تولیدی به سطح ناحیه و سرمایه‌گذاری آنها در بخش‌های مختلف، زمینه رشد و توسعه شهر و محدوده خدماتی آن فراهم می‌شود.

در صورتی که ارتقای سیاسی به‌صورت بهینه و درست انجام و به ارتقای سطح اختیارات و تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری منجر شود، ارتقای سطوح سیاسی به‌صورت بهینه و در راستای اجرای سیاست‌های تمرکززدایی می‌تواند نتایج مهمی به شرح ذیل به‌دنبال داشته باشد:

افزایش قدرت نهادهای محلی در تصمیم‌گیری- کاهش مشکلات و روندهای سیستم بوروکراتیک- ارائه خدمات به‌صورت بهینه و با کیفیت بیشتر- ایجاد زمینه و انگیزه به‌منظور افزایش نقش مردم در تصمیم‌گیری و مشارکت در امور محلی و به‌تبع آن افزایش دموکراسی محلی- شکوفایی و به‌فعلیت رسیدن امکانات و توان‌های محلی- کاهش شکاف توسعه بین مناطق و افزایش عدالت جغرافیایی- افزایش توان بخش خصوصی جهت مشارکت فعال‌تر- افزایش توان اقتصادی مراکز محلی و کاهش هزینه‌ها در ارائه خدمات- افزایش کارایی نهادها و سازمان‌های محلی- افزایش رضایت ساکنان از دولت محلی- دسترسی بیشتر ساکنان به خدمات و امکانات دولت محلی- مالکیت دولت‌های محلی از امکانات و پتانسیل‌های محلی- ایجاد یک اقتصاد سازمان‌یافته توسط دولت‌های محلی و خودگردانی آنها- افزایش سرمایه‌گذاری‌ها در سطح محلی- کاهش تنش‌ها و اختلافات در سطح ناحیه- پیوند بین منافع ملی و محلی- ایجاد انسجام و یکپارچگی در سطح ناحیه. مجموعه این عوامل در نهایت باعث

افزایش سطح توسعه در بخش‌های مختلف و ایجاد یک توسعه متوازن و درون‌زا در سطح ناحیه خواهد شد. مجموعه این عوامل در صورتی تحقق پیدا می‌کند که ارتقای سطوح سیاسی مبتنی بر اصول منطقی و نیازهای جامعه و در راستای تمرکززدایی باشد و بر اساس ضرورتها و پتانسیل‌های هر ناحیه و هر واحد صورت گیرد.



شکل شماره ۲: نقش تقسیمات کشوری در توسعه ناحیه‌ای (The Authors)

در ایران به علت سیستم مدیریتی متمرکز ارتقای سطوح سیاسی در قالب تمرکززدایی ضعیف صورت می‌گیرد و تمرکززدایی بیشتر در قالب تفویض اختیارات اداری و تأسیس مراکز اداری در سطح واحدها می‌باشد و نواحی ارتقا یافته به صورت خود مختار و تصمیم‌گیرنده نیستند.

#### ۴- یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل

مطابق قانون تقسیمات کشوری و وظایف فرمانداران و بخشداران مصوب ۱۶ آبان ماه ۱۳۱۶، کشور ایران به ۶ استان و ۵۰ شهرستان تقسیم شد که شهرستان آباده به‌عنوان یکی از شهرستان‌های استان جنوب تشکیل گردید (Ghanbari, 2008: 125). با گذشت زمان شهرستان بوانات در سال ۱۳۷۴ و شهرستان خرم بید در سال ۱۳۷۶ از شهرستان آباده منتزع و به‌عنوان شهرستان‌های جدید استان فارس تشکیل شدند که در بخش به معرفی شهرستان‌های مورد مطالعه پرداخته می‌شود.



نقشه شماره ۱: شهرستان‌های آباده، بوانات و خرم بید

#### ۱-۴- شهرستان بوانات

شهرستان بوانات با جمعیت ۴۶۶۶۹ نفر در شمال شرقی استان فارس و در فاصله ۲۴۰ کیلومتری شهر شیراز قرار دارد. این شهرستان با مساحت ۴۹۹۲ کیلومتر مربع، از شمال به استان یزد و شهرستان آباد، از جنوب به شهرستانهای ارسنجان و نی‌ریز، از غرب به شهرستانهای خرم بید و مرودشت و از سمت شرق به شهرستان خاتم از استان یزد منتهی می‌گردد (Mohammadi, 2010:13). برای تشکیل این شهرستان علاوه بر بخش مرکزی (شامل دهستانهای: باغستان، سروستان، مزایجان و سیمکان)، بخش سرچهان (شامل دهستانهای سرچهان، توجردی و باغ صفا) تأسیس شده است. فاصله مرکز این شهرستان با نزدیکترین واحد سیاسی - اداری (آباد)، ۱۴۶ کیلومتر، با مرکز اداری - سیاسی (شیراز) ۲۵۰ کیلومتر می‌باشد. فاصله دورترین نقطه مرزی تا مرکز (شهرستان)، حدوداً ۶۰ کیلومتر و تا شهر آباد (مرکز شهرستان مادر)، تقریباً ۲۴۶ کیلومتر و با مرکز استان در حدود ۳۱۰ کیلومتر است. جمعیت شهرستان در سال ۱۳۷۵، ۴۴۰۶۹ نفر نفر بوده است. بدیهی است که عامل جمعیت در ایجاد آن بی‌تأثیر بوده است. پس مهمترین عامل ایجاد این شهرستان، دورافتادگی بوده است. علاوه بر آن، محرومیت، توسعه نیافتگی و وضعیت طبیعی منطقه (کوهستانی بودن و سردسیری) در ایجاد این شهرستان نقش داشته‌اند (Ghanbari, 2008: 168). شهرستان بوانات دارای سه بخش مرکزی (شامل دهستانهای باغستان، سیمکان) بخش مزایجان (شامل دهستانهای سروستان، مزایجان) و بخش سرچهان (شامل دهستانهای باغ صفا، توجردی و سرچهان) می‌باشد (Mohammadi, 2010: 12).

#### ۲-۴- شهرستان خرم بید

شهرستان خرم بید با جمعیت ۴۵۳۸۱ نفر در سال ۱۳۸۵، به مرکزیت صفاشهر با ۳۳۲۵ کیلومتر وسعت در شمال استان فارس واقع و ۲/۷ درصد از مساحت استان فارس را به خود اختصاص داده است و در ۱۸۰ کیلومتر مرکز استان (شیراز) قرار دارد. این شهرستان از شمال به استان یزد و شهرستان آباد، از جنوب به شهرستان مرودشت، از شرق به بوانات و از غرب

به اقلید محدود می‌شود. این شهرستان با داشتن ۳۳۰۰ متر ارتفاع از سطح دریا بلندترین نقطه استان محسوب می‌شود (Mohammadi, 2010: 12). برای ایجاد این شهرستان، ابتدا دهستان شهیدآباد ایجاد شده است، زیرا برای ایجاد بخش مشهد مرغاب وجود دو دهستان الزامی بوده، سپس بخش مشهد مرغاب (شامل دهستانهای مشهد مرغاب و شهیدآباد) تأسیس و در نهایت شهرستان خرم بید از ترکیب بخش مشهد مرغاب و بخش مرکزی (مشمول بر دهستانهای خرمی و قشلاق) ایجاد شده است. این شهرستان از نظر تقسیمات کشوری تا پیش از استقلال دارای یک بخش قنقری و ۲ دهستان بود در سال ۱۳۷۶ با تصویب هیئت وزیران از بخش به شهرستان ارتقا یافت و هم‌اکنون دارای ۲ بخش مرکزی و بخش مشهد مرغاب می‌باشد. از مهمترین دلایل ایجاد این شهرستان پیگیری‌ها و درخواست‌های مردمی و همچنین تلاش جهت توسعه بیشتر بوده است (Ghanbari, 2008: 170).

#### ۵- تجزیه و تحلیل

به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از دو روش به شرح زیر استفاده شده است:

**الف:** تجزیه و تحلیل داده‌های توصیفی شامل شاخص‌های توسعه در دو دوره زمانی قبل و بعد از تشکیل شهرستان با توجه به اطلاعات حاصل از سرشماری‌ها و اسناد سازمان‌های اجرایی؛

**ب:** تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از طریق پرسشنامه.

ابتدا با توجه به آمار و اطلاعات حاصل از سرشماری‌ها و همچنین اسناد سازمان‌های اجرایی، به مقایسه نرخ رشد سالانه شاخص‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی، در دو دوره زمانی قبل و بعد از ایجاد شهرستان پرداخته می‌شود.

جدول شماره ۲: مقایسه شاخص‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی در دوره‌های زمانی قبل و بعد از

تشکیل شهرستان

شاخص‌ها	شهرستان	نرخ رشد سالانه قبل از تشکیل شهرستان	نرخ رشد سالانه بعد از تشکیل شهرستان
سرانه پزشک عمومی به ازای هر ده هزار نفر	خرم بید	۱۲/۱	۳/۳
	بوانات	۳/۳	۹/۲
سرانه تخت بیمارستانی به ازای ۱۰۰۰ نفر	خرم بید	۰	۰۵/۱
	بوانات	۰۱/۱	۰۴/۱
تعداد مراکز بهداشتی و درمانی	خرم بید	۱/۱	۲/۲
	بوانات	۲/۲	۳/۳
سرانه فضای ورزشی	خرم بید	۰۱/۱	۰۳/۱
	بوانات	۰۲/۱	۰۳/۱
نرخ با سواد	خرم بید	۸/۱	۱۱/۱
	بوانات	۹/۱	۱۳/۱
طول بزرگراهها (کیلومتر)	خرم بید	۱	۵۶/۵
	بوانات	۰	۰
کل راههای شهرستان (کیلومتر)	خرم بید	۲۸/۲	۴/۷
	بوانات	۵	۲/۱۰
ضریب نفوذ تلفن ثابت (درصد)	خرم بید	۲/۲	۱/۳
	بوانات	۳/۳	۵/۲
سطح فضای سبز (هزار متر مربع)	خرم بید	۱۵/۵	۱۶/۱
	بوانات	۳/۳	۷/۱
تعداد روستاهای بهسازی شده	خرم بید	۱/۱	۳/۳
	بوانات	۵/۵	۷/۷
تعداد روستاهای دارای برق	خرم بید	۳/۳	۶/۶
	بوانات	۷/۷	۹/۹
تعداد روستاهای دارای آب آشامیدنی سالم	خرم بید	۱۵/۵	۲۱/۲
	بوانات	۹/۹	۷/۱
تعداد واحدهای صنعتی	خرم بید	۲/۲	۹/۲
	بوانات	۱/۱	۵/۱
میزان سرمایه‌گذاری‌های صنعت (میلیون ریال)	خرم بید	۱۱۹	۵۳۱۰
	بوانات	۴۲	۴۵۶
تعداد کارگاه صنعتی خصوصی	خرم بید	۸/۸	۷/۱
	بوانات	۲/۲	۳/۳
تعداد واحدهای معدنی	خرم بید	۴/۴	۱
	بوانات	۵/۵	۲
میزان تولید و استخراج مواد معدنی (هزار تن)	خرم بید	۱۶	۴۰
	بوانات	۱۶	۵۳
سطح زیر کشت محصولات کشاورزی (هکتار)	خرم بید	۵۰۴	۸۵۸
	بوانات	۵۸۱	۱۰۳۱
میزان تولید محصولات کشاورزی (تن)	خرم بید	۳۶۲۸	۶۷۷۸
	بوانات	۵۱۱۴	۸۳۳۰
نرخ اشتغال (درصد)	خرم بید	۳/۳	۶/۶
	بوانات	۳/۳	۴/۴

طبق جدول شماره ۲، نرخ رشد سالانه شاخص‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی در دوره زمانی بعد از تشکیل شهرستان رشد معناداری را نشان می‌دهد. در واقع با تشکیل شهرستان میزان، ارائه خدمات در بخش‌های مختلف، میزان سرمایه‌گذاری‌ها و اعتبارات و به تبع آن میزان تولیدات در بخش‌های مختلف رشد معناداری داشته است؛ بنابراین با توجه به اطلاعات توصیفی ذکر شده در دو بخش شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی در دوره‌های زمانی قبل و بعد از ایجاد شهرستان و افزایش معنی‌دار شاخص‌ها می‌توان گفت که ارتقای سطح سیاسی و تشکیل شهرستان‌های خرم بید و بوانات توانسته است باعث توسعه در این ناحیه شود.

در راستای آگاهی از میزان صحت این اطلاعات، و همچنین با توجه به اینکه هرگونه اصلاح و تغییر در تقسیمات کشوری به‌طور مستقیم با مردمی که در سطح این واحدها زندگی می‌کنند پیوند می‌خورد، نظر مردم و مدیران شهرستان‌های مورد مطالعه نیز در مورد عملکرد ارتقای سطح سیاسی و تشکیل شهرستان مورد ارزیابی قرار گرفته است. به این منظور در هرکدام از شهرستان‌های مورد مطالعه، ۱۵۰ نفر با روش تصادفی به‌عنوان جامعه آماری انتخاب شدند که از این تعداد ۱۲۰ نفر از شهروندان و ۳۰ نفر از کارشناسان مورد پرسش قرار گرفته‌اند. پرسشنامه طراحی شده در قالب ۲۴ گویه مرتبط با تقسیمات کشوری بوده است که این گویه‌ها در دو گروه شاخص‌های اجتماعی و شاخص‌های اقتصادی به‌شيوه زیر طبقه‌بندی شده‌اند:



جدول شماره ۳: گویه‌های تقسیمات کشوری در ارتباط با شاخص‌های توسعه

شاخصهای توسعه	گویه‌های مرتبط با تقسیمات کشوری
اجتماعی	میزان ارائه خدمات در بخش‌های مختلف
اجتماعی	میزان سهولت دسترسی به خدمات اداری
اجتماعی	میزان کیفیت ارائه خدمات در بخش‌های مختلف
اجتماعی	میزان فاصله دسترسی به خدمات دولتی و ادارات
اجتماعی	میزان مشارکت ساکنان در امور محلی
اجتماعی	میزان مشارکت ساکنین با سازمان‌های اجرایی جهت اجرای برنامه‌ها
اجتماعی	میزان مشارکت سیاسی مردم
اجتماعی	میزان ارتباط مردم با سازمان‌های دولتی
اجتماعی	میزان اعتماد ساکنین به سازمان‌های دولتی
اجتماعی	میزان مراجعات به مرکز
اجتماعی	میزان موازی‌کاری و تداخل وظایف بین دستگاه‌های اداری
اجتماعی	میزان دخالت و تصمیم‌گیری نهادهای محلی در برنامه‌ریزی‌های محلی
اجتماعی	عملکرد سازمان‌های دولتی محلی
اجتماعی	میزان مهاجرت از روستا به شهر
اجتماعی	میزان رقابت‌های مکانی و سیاسی در سطح شهرستان
اقتصادی	میزان سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف در سطح شهرستان
اقتصادی	میزان بهره‌برداری از منابع محلی و تولیدات محلی
اقتصادی	میزان اجرای پروژه‌های عمرانی
اقتصادی	میزان تحقق و اجرای برنامه‌های توسعه
اقتصادی	میزان اعتبارات اختصاص یافته به شهرستان
اقتصادی	میزان سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بخش‌های مختلف
اقتصادی	میزان درآمد ساکنان
اقتصادی	میزان اشتغال ساکنان در بخش‌های مختلف
اقتصادی	جریان ارتباطات در سطح ناحیه

بدین ترتیب به‌منظور آزمون نتایج حاصل از پرسشنامه از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده

شده است که نتیجه آن به صورت جدول شماره ۴ می‌باشد:

جدول شماره ۴: آزمون آماره t تک نمونه‌ای (شهروندان)

شاخص ها	فراوانی	میانگین	فراوانی
اجتماعی	۲۴۰	۳۵.۱۴	۴.۷
اقتصادی	۲۴۰	۲۱.۷	۳.۶۳۷۷۰

شاخص ها	میانگین مطلوب (شاخص اجتماعی): 30				فاصله اطمینان: 95%	
	میانگین مطلوب (شاخص اقتصادی): 18	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از میانگین	حد بالا	حد پایین
شاخص اجتماعی	۱۶.۹	۲۳۹	.۰۰۰	۵.۱۴	۴.۵۴۳۶	۵.۷۳۹۷
شاخص اقتصادی	۱۳.۰۹۶	۲۳۹	.۰۰۰	۳	۲.۶۱	۳.۵

جدول شماره ۵: آزمون آماره t تک نمونه‌ای (کارشناسان)

شاخص ها	فراوانی	میانگین	فراوانی
اجتماعی	۶۰	۳۹	۳.۹۸
اقتصادی	۶۰	۲۲.۸	۲.۷۶

شاخص ها	میانگین مطلوب (شاخص اجتماعی): 30				فاصله اطمینان: 95%	
	میانگین مطلوب (شاخص اقتصادی): 18	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از میانگین	حد بالا	حد پایین
شاخص اجتماعی	۱۷.۵	۵۹	.۰۰۰	۹.۰۵	۸	۱۰
شاخص اقتصادی	۱۳.۴	۵۹	.۰۰۰	۴.۸	۴	۵.۵

طبق جداول بالا، نتایج هر دو گروه شهروندان و کارشناسان یکسان می‌باشد؛ به طوری که در بخش شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی با توجه به اینکه میانگین به دست آمده در هر گروه (شهروندان و کارشناسان) از میانگین متوسط جامعه بیشتر است و همچنین با توجه به اینکه سطح معنی‌داری به دست آمده ( $\text{sig} = .000$ ) کمتر از آلفای تحقیق ( $\alpha = .0/05$ ) است، بنابراین فرض تحقیق در بخش شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی تأیید می‌شود و می‌توان گفت که تقسیمات کشوری توانسته است به ایجاد توسعه اجتماعی و اقتصادی در سطح شهرستان‌های خرم‌بید و بوانات منجر شود.

## ۶- نتیجه‌گیری

سازماندهی سیاسی فضا دارای نقش مؤثری در توسعه کشورها است زیرا تقسیمات کشوری می‌تواند بستر مناسب را برای توسعه سرزمین فراهم نماید؛ با تقسیم فضای ملی به واحدهای کوچکتر، امکان برنامه‌ریزی در سطح نواحی ایجاد می‌گردد. از همین جهت، تقسیمات کشوری (سیاسی) از مهمترین مسائلی است که برای انجام هرگونه برنامه‌ریزی در سطح کشور و در نواحی به‌منظور اداره بهتر و بهره‌برداری بیشتر از امکانات موجود و استعدادهای ملی صورت می‌گیرد. از مهمترین کارکردهای تقسیمات کشوری که نقش مهمی در تمرکززدایی دارد، ارتقای سطح سیاسی واحدهاست. ارتقای سطوح سیاسی و ارتقای مدیریت سیاسی فضا مبین کاهش دخالت دولت مرکزی و معرف نقش‌آفرینی دولت‌های محلی در اداره امور محلی است. تمرکززدایی مستلزم تقسیم قلمرو کشور به نواحی کوچکتر و تخصیص قدرت اداری و قضایی به آنهاست. توسعه در قالب ارتقای سطح سیاسی در صورتی تحقق پیدا می‌کند که در درجه اول، آن ناحیه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های لازم را جهت ارتقاء داشته باشد و در درجه دوم، ارتقای سطوح سیاسی مبتنی بر نیازهای جامعه و در راستای تمرکززدایی باشد.

در پژوهش حاضر نقش ارتقای سطح سیاسی به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم تقسیمات کشوری در سطح شهرستان‌های خرم بید و بوانات بررسی شد. شهرستان بوانات در سال ۱۳۷۴ و شهرستان خرم بید در سال ۱۳۷۶ از شهرستان آبادیه منتزع و به‌عنوان شهرستان‌های جدید استان فارس معرفی شدند. با بررسی و تجزیه و تحلیل آمار و اطلاعات حاصل از سرشماری‌ها و همچنین پرسشنامه‌های تکمیل شده مشخص شد که شاخص‌های توسعه اجتماعی و اقتصادی در دوره زمانی بعد از ایجاد شهرستان رشد معناداری داشته‌اند. مهمترین نتایج مثبتی که بعد از ارتقای سطح سیاسی در دو شهرستان رخ داده است عبارت است از:

- تشکیل قطب اداری در شهرستان‌ها: بعد از تشکیل شهرستان، کلیه ادارات دولتی در یک نقطه مستقر شدند و بدین ترتیب فاصله و دسترسی به خدمات دولتی کاهش یافت و روند کارهای اداری تسهیل گردید و از طرف دیگر هزینه‌های دسترسی به خدمات اداری کاهش یافته است. همچنین کارایی نهادهای اداری بیشتر شده است؛

- افزایش ارائه سطح خدمات در بخش‌های مختلف زیربنایی و امور شهری و روستایی؛
- افزایش میزان سرمایه‌گذاری‌های صنعتی: از آنجایی که شهرستان‌های یاد شده دارای پتانسیل‌های زیاد صنعتی هستند بعد از تشکیل شهرستان با سرمایه‌گذاری‌های زیاد و ترزریق اعتبارات، میزان تولیدات صنعتی نیز افزایش یافت؛
- افزایش تولیدات در بخش‌های مختلف از جمله تولیدات صنعتی در شهرستان خرم بید و تولیدکشاورزی بویژه در شهرستان بوانات؛
- افزایش اعتبارات در بخش‌های مختلف اعم از زیربنایی، خدماتی، صنعتی و...؛
- افزایش مشارکت ساکنان محلی در امور مربوط به شهرستان از طریق پیگیری امور محلی و ارتباط با مسئولان محلی؛
- افزایش تهیه و اجرای طرح‌های توسعه از جمله طرح‌های هادی و جامع در سطح شهرستان. در یک نگاه کلی می‌توان نتیجه گرفت که تقسیمات کشوری می‌تواند نقش اساسی را در توسعه نواحی مختلف یک کشور از طریق ارتقای سطوح سیاسی واحدها و در قالب استراتژی تمرکززدایی در ابعاد مختلف با توجه به پتانسیل‌ها و استعدادهای ذاتی‌شان ایفا کند. نکته قابل ذکر آن است که تمرکززدایی در یک طیف گسترده از تراکم‌زدایی در حداقل سطح واگذاری قدرت تا خودمختاری در شکل حداکثری واگذاری قدرت در کشورهای مختلف انجام می‌شود. در ایران این سیاست به شکل حداقلی خود اجرا می‌شود. در ایران به علت سیستم مدیریتی متمرکز ارتقای سطوح سیاسی در قالب تمرکززدایی ضعیف صورت می‌گیرد و تمرکززدایی بیشتر در قالب تفویض اختیارات اداری و تأسیس مراکز اداری در سطح واحدها می‌باشد و نواحی ارتقا یافته به صورت خودمختار و تصمیم‌گیرنده نیستند. نتایج این پژوهش نشان داد که اگرچه ارتقای سطح سیاسی و تشکیل شهرستان در سطح پایین و بیشتر به صورت تراکم‌زدایی و بیشتر به لحاظ اداری و در سطح پایین مالی و سیاسی بوده است اما همین میزان هم نتایج مثبتی داشته و منجر به توسعه شهرستان‌های شکل گرفته شده است. لازم به ذکر است که اصولاً نمی‌توان گفت ارتقای سطح سیاسی در همه نواحی راه حل توسعه است. ارتقای سطوح سیاسی در مناطقی می‌تواند منجر به توسعه شود که اولاً آن منطقه پتانسیل‌ها و

استعدادهای لازم را جهت ارتقا داشته باشد و ثانیاً ارتقای سطوح سیاسی مبتنی بر تمرکززدایی و قوی‌تر ساختن واحدها از طریق اعطای قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی به آنها در جهت رفع نیازها، ایفای یک نقش مهمتر و توسعه آنها باشد.

#### ۷- قدردانی

نگارنده‌گان بر خود لازم می‌دانند از حمایت‌های صورت گرفته توسط معاونت پژوهشی دانشگاه تربیت مدرس در انجام پژوهش حاضر کمال تشکر و قدردانی را داشته باشد.

## References

1. Administrative division's office, ministry of state, <http://www.moi.ir>.
2. Ahmadipour, Zahra and ghanbari, Ghassem (2009); the analysis of impressive factors on the promotion of levels of country's divisions (Case study: Fars province), *Geopolitics Quarterly*, Vol.5, No.1, Tehran [in Persian].
3. Ahmadipour, Zahra and Mansourian, Aalireza (2006); Administrative divisions and political instability in Iran, *Geopolitics Quarterly*, Vol.2, NO.1, Tehran [in Persian].
4. Ahmadipour, Zahra and others (2011); the role of administrative divisions structure in the national development (case study: Iran), *Modares Quarterly*, Vol.15, No.2, Tehran [in Persian].
5. Azkia, Mostafa (2001); *Sociology of Development*, samt publication, Tehran [in Persian].
6. Creanga, Ion (2001); Local public administration in the context of current constitutional provisions and perspective of new constitutional regulations.
7. Etaat, Javad and Mousavi, Seyedeh Zahra (2008); National Administrative Divisions and Sustainable Development; Case Study of Iran, *Geopolitics Quarterly*, Vol.4, No.3, Tehran [in Persian].
8. Ferrazzi, Gabriele (2007); International experiences in territorial reform-implications for Indonesia, USAID Democratic Reform Support Program (DRSP) for the Management Group on Territorial Reform.
9. Ghanbari, Ghassem (2008); The analysis of impressive factors on the promotion of levels of country's divisions (Case study: Fars province), Master's thesis in Tarbiat Modares University, Tehran [in Persian].
10. Hafeznia, Mohammadreza (2002); *Political geography of Iran*, SAMT Publication, Tehran [in Persian].
11. Hajdu.zoltan (1987); Administrative geography and reforms of the administrative areas in Hungary, Centre for Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences.
12. Hosseinzadeh Delir, Karim (2005); regional planning, SAMT Publication, Tehran [in Persian].
13. Mohammadi, Mohammad Ali (2010); cultural, political and social evolutions of khorrambid counties, Department of Planning fars province publication, Shiraz [in Persian].
14. Mohammadi, Mohammad Ali (2010); Cultural, political and social evolutions of bavanat counties, Department of Planning Fars province publication, Shiraz [in Persian].
15. Polese, Mario (2002); *From Regional Development to Local Development: On the Life, Death and Rebirth of Regional Science as a Policy Relevant Science Development*, Montreal, University du Québec.
16. Popesco, florina (2008); *Tourism - Part of the Sustainable Local*, Romania, University of Pitesti.
17. Shabircheema, J and Rondinelly, Dennis (1994); Decentralization projects in

- Asia, translated by: Abbas Hakimi, Rural and Issues Research Center Publication, Tehran [in Persian].
18. Slack, Enid (2004); Model of government structure at the local level, Queen's University.
  19. Streeten, P. P (1993); The special problems of small countries, World Development journal.
  20. Swianiewicz, Paweł (2010); Territorial Fragmentation As a Problem, Consolidation As a Solution by the Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute-Budapest.
  21. Todaro, Michael (1999); Economic Development in the Third World, translated by: Gholamreza Farjadi, Research Institute for Planning and Development Publication, Tehran [ in Persian].
  22. Tumanyan, David (2005); The ways of local-self government system development in the republic of Armenia, Policy Papers of the Armenian Team in the Framework of the South Caucasus Regional Project.
  23. Wilk, Waldemar (2004); The effect of changes in administrative division on the economic position of the largest cities in Poland ,warszawa, miscellanea geographical.
  24. Ziari, Keramatollah and Jalalian, Eshagh (2003); Measure the degree of development of the counties of Fars province, Journal of Geographical Research, No.72, Tehran [in Persian].
  25. Ziari, Keramatollah and others (2010); Geopolitical challenges of unequal development of regions in Iran, Geopolitics Quarterly, Vol.6, No.1, Tehran [ in Persian].